

ORATIO PANEGYRICA;

qua

*Ecclesijs per D. Lutherum reformatis,
indicitur*

cum

Auspicio Anni post N. Christum Mille-
simi Sexcentesimi,

JVBILÆVS EVANGELICVS.

Pro cuius

Solemnitate maiori repetitur &

celebratur memoria Operis singulariter mirabilis &
mirabiliter singularis, de Initio, progressu, & conser-
vatione S S. Evangelij, in hunc usq; diem,
contra astum & fastum Antichristi
Romani.

*Habita sub novo Anni currentis auspicio, in
Illustri Padagogio Stetinenfi,*

a

Daniele Cramero D. Pastore

& Professore ibidem.

STETINI typis Müllerianis. Anno
1600.

Dignitate Virtutum, Pietas

tis, Doctrinae, Generis, ornatissimis iuvenibus

Dn. MATTHIAE SACHTELEBIO,

Dn, IOHANNI CHRISTOPHORO FRIDERICI,

Dn. IOHANNI HAGEMEISTERO,

Dn. CHRISTIANO LVDICEO, Iun:

LL. Studiosis, ex Academicis

Germaniae reverfis, & ad sublimiora aspirantibus, Amicis suis, D.D. Autor.

Ruditissimi Ornatissimique, juvenes, Amici dilectissimi; Si animus vobis est, ut omnino est, viva virtutum exemplaria intueri, nec intueri tantum sed & sectarier, opponite vobis ob oculos Parentum vestrorum Exemplum praeclustria. Tibi enim, Dn. Matthia, Pater tuus, qui Consul Senatui populoque Sietinensi, hic cum laude praestit, praeclarere potest Auctoritate & Pietate. Tuus vero Pater, Dn. Joh: Christophore, qui Syndicatum multis ab annis in hac Curia urbana ornatè gessit, affulgere tibi Eruditione & multiplici rerum usu potest. Tuus autem, Dn. Johannes, qui fato excessit, tuorumque post mortem, at qui in vivis est, re pater, nomine vitricus, expedita legalitate & politicis moribus praere potest. Sed & tuus pater, Dn. Christiane, Senator, causarumque Advocatus in hac urbe non postremus, Prudentiae & Con-

Et Consilij speculum tibi anteferre potest. Has enim Virtutum Ideas, in parentibus habetis omnes Et singuli, plus quam praeclaras.

Accedit his Studium Et Conversatio cum Viris Doctis, quos videre Et audire in quibusdam Germania Scholis Et Academijs cepistis haecenus, qui sicut parentes Exemplis, ita vos scientijs augere potuerunt. Vnde parum caussa restare video, cur ego ad superiora instituta, meum quoque adhortationis *ἐνισχυμα* seu corollarium, adijcere necesse habeam. Currentibus enim id calcar esset addere. Acclamare tamen licet, etiam equis strenuum currentibus, vel ut acrius currant, vel certe ne animū remittant.

Hinc factum omnino est, ut venerim in consilium de publice inscribenda vobis hac mea Oratione, quam insat frequenti cœtu Doctorum Virorum adolescentumque, in Pedagogio nostro illustri, (quod vobis etiam ante paucos annos officina fuit literaria) habitam meministis. Nimirum ut hæc publica inscriptio sit vobis Acclamationis Et calcaris instar, tum ut depuratum per D. Lutherum religionem semper venerari, tum ut studia virtutum, morum, Historiarum, Eloquentiae, Politices, Legumque, ad Ecclesia emolumentum, patriæ usum, vestramque salutem diligenter alere pergatis. Cuius vestrae diligentiae cum luculenta adsint testimonia, pluribus non opus est verbis. Valete. Dabantur ex Musæo nostro. X. Kal. Febr. Aō. 1600.

ORATIO.

Tiam nobis jubilandum est. Etiam nobis tripudiandum & exultandum. Nobis, inquam, qui veræ Ecclesiæ hospites, & filij Evangelicæ matris germani sumus. Iubilandum est nobis, eiufandum est ijs contra, qui veræ Ecclesiæ hostes, Pontificiæ Ecclesiæ, hoc est, Ecclesiæ malignantium vel clientes sunt vel tutores. Illi e-

nim, siquidem ingruente hoc anno post Christum natum Millesimo Sexcentesimo, Centuriam post mille sexcentissimam claudimus, celebrant, ut audio, Romæ, Iudaica aut gentili potius festivitate, Annum quem vocant Iubilæum. Eiulæum dicere volunt opinor. Nam certè per Spiritus sancti gratiam & iussu iubilare non possunt, nos iussi possumus. Sic enim nobis qui cladem & ruinam meretricis Babylonice, Antichristi Romani, & hisce nostris, & patrum nostrorum paulò superiorum, in hoc seculo, vidimus oculis, præcinit Spiritus Sanctus: Cecidit, cecidit Babylon (quam etiam patres Tertullianus & alij Romam esse dicunt) magna, & facta est habitatio Dæmoniorum, & custodia omnis Spiritus imundi, quoniam una hora destitutæ sunt divitiæ illius. Sic, inquam, præcinit concinitq; nobis cœlestis chorus Hierarchiæ Ecclesiasticæ in supernis totus, sic iubet canere. Nam Deus his annis centum, mirabilia fecit solus, & per vas Organonq; suum Divum Lutherum, vibrantem Spiritus sancti gladium, interfecit iam Antichristum quem Iesus Christus illustratione adventus sui extremi evulsurus est radic-

radicitus. Opus singulariter mirabile & mirabiliter
 singulare. Nam confer hic mihi haud pauca antegressi
 Mundi secula, confer & pondera, nunquid hoc tantum
 opus, si maximè miraculis istis Dei superioribus, præfe-
 rendum non sit, postponendum tamen fiet ullo modo? Pa-
 pam Romanum, Antichristum nominare, eiusq; manci-
 pio solvere Ecclesiam, an minus id est, quam populum
 Israëliticum educere ex Pharaonis carcere? Papam Ro-
 manum cum Monachis suis è Germania, Anglia, Scotia,
 Suetia, Dania, & nullis non regionibus alijs eliminare,
 nonne id Cananæos Amorrhæos Iebusæos &c. extirpare
 est? Ecclesiam Romanam evertere, non vi non armis,
 sed virtute Verbi, nonne id tubis loquæ clangentibus Hi-
 erichountis muros & turres quassare est? Papæ Romani
 bullas, bannum, vincula & iugum excutere, nonne id
 cum Simsone nerviceos funes, ceu filamenta de stupa,
 rumpere est? Papam Romanum non clava Herculis sed
 D. Lutheri calamo prosternere, nonne id funda Davidis
 Goliathem dejicere, & ancipiti gladio caput ipsi præci-
 dere est? Ecclesiam pristino & Apostolico restituere nit-
 ori, nonne id cum Nehemia captivitatem populi Iudaici la-
 xare, & Urbem sanctam destructam restituere est? Si er-
 gò de illis tantis Dei operibus cecinerunt Deo sancti
ἐκτίσται semper, quis non reddat, de hoc etiam opere, Deo
 gratias immortales? quis non iubeat? quis non psallat
 Deo? Eiulent, ut par est, hostes prostrati, & respondeant
 Spiritui sancto per laleum quem præscripsit, prædixit,
 inquiens: Et flebunt & plangent super illam Meretricem
 Reges terræ, qui cum illa fornicati sunt, quia una hora ve-
 nit iudicium. Quare verò fleant, lugeant? Quia
 Tecelius & id genus Stellionum vendentium olim mer-
 ces Pontificiæ Idolomaniæ, stant iam ociosi, & cum merci-
 bus suis admodum rancidis exploduntur planè ex Eccle-
 sia. Quid? quod ipse hic Annus Iubilæus, ex sacra fa-

me Nundinationis ergo institutus, quæ exponuntur, quæ
Romæ sunt venalia, Deus, cœlum, peccata, non sit ampli-
us tam quæstuosus quam fuit olim. Quoniam merces
eorum nemo apud nos emit amplius. Inter reiectanea
pijs habentur, iam similæ missarum, olea, unguenta, Chri-
smata, sales benedicti, purpuræ palliorum, & omne lignum
& omnia vasa vel eborea vel lapidea, serici & coccini, &
quicquid mercium promi condi indulgentiarum, & id ge-
nus imposturarum, fabriles Fabri, extrudere solebant,
id nunc trium numorum causa sub hasta subit. Nonne
verò id faciat istos Nundinatores, ululare, eiulare, non iu-
bilarè? Ergo qui inter nos in Ecclesia Dei hunc Annum
sine iubilo & Eucharistia præterlabi sinit, hunc gnaviter
oportet esse somnolentum, & apprimè Deo ingratum.
Quin potius nos ipsos invicem excitamus ad laudem Dei,
& grata ἀναμνήσει revocamus nobis in mentem, quantum
θεὸς ἀγαθὸν quod aiunt, Deus in nos congesserit, quod
Evangelium Apostolicæ nitelæ restituerit, & in hunc usq[ue]
diem conservarit, totq[ue] machinationes, quas contra moli-
ti sunt Dei hostes, benignè represserit.

Sed hic nobis Nestora quendam aut Ducentenarium
senem optārim, qui ex viva vegetaq[ue] memoria recitaret
utramq[ue] sortem, tam illam, qua regnavit adhuc Tyrannis
Pontificia, quam hanc, qua eiecta Tyrannide ista, resplen-
duit iterum Lux veræ Religionis. Nestora inquam aut
lanum quendam hic desidero, qui duplici aspectu utramq[ue]
faciem sit contemplatus: Cui ego, ingenuè fateor, quin-
quennali & Pythagorico silentio lubens assiderem pero-
ranti. Siquidem autem spes omnis voti huius nostri
concidat, decet nihilominus nos Posteris, ea, quæ per
mutos Magistros Deus in nostram possessionem transtulit,
æqui boniq[ue] facere, & si maximè de tantis rebus dicere
non valeamus, ut infantes balbutire, ne tamē n. magis muti
quam

quam pisces, aut ingratiore ceculis Deo, Ecclesiæ, Republicæ, imò vel adversarijs nostris videamur.

Merebor ergo mea quidem opinione, apud vos, Reverendi, Nobilissimi, Consultissimi, Excellentissimi, Humanissimi Viri, & vos, Iuventus lectissima, facile veniam, si vel ego qui nec ætate, nec rerum cognitione, nec facundia multum valeo, aliquid rerum istarum antea dictarum repetam, & huc in medium reponam. Qua spe suffultus, non dubitavi hoc officium, quod vestrum est omnium, in me unum congerere. Sub quo onere ne concidā, Pythagoræo symbolo iubemini φορτίον συγκαταίεσθαι, tollentem onus animi benignitate & candore erigere & sustentare. Ego ut mihi id oneris levius reddatur, non accumulabo huc omnia, quæ toto huius Centenarij decursu contigerunt, id enim AEthna gravius: sed ea duntaxat, quæ ad solius Ecclesiæ liberationem miraculosam pertinent, non dicam, sed perstringam, & non res sed summas rerum delibabo. Ea quæ ad Artes, linguas & Rempubicam literariam, pertinent proximè audietis. Tu o Spiritus sancte infantem me fantem adiuva.

Quanta heu quanta erat Tyrannis, qua superiori, ante lucem Evangelij, seculo, summus Pontifex Romanus, ubi ex toto asse Antichristi locum occupasset, catenatam tenebat Ecclesiam. Cedat Cainica & Nimrodica rabies. Vincunt Antichristi furia. Cedat AEgypti pressura, quæ oneri Antichristi comparata, levior est pluma. Cedant plagæ AEgypti, graviora erant vulnera, quæ Papa, connivente Deo, non uni AEgypto, sed toti Mundo inflixerat. Aquas salubres in sanguinem converterat. Fontes Israëlisympidos, amurca superstitionū & ἐπιλογισμαίους infecerat. S. Scripturæ in pulvillis iacebant. Multi etiam docti in longam ætatem ne Biblia quidem viderunt unquam. Substituerat scriptis Biblicis Papa Ranas mendaciter garrulas, quæ de Vitis patrum, maximam partem.

I. Plaga.

II. Plaga.

tem fictis, de Francisco, de Dominico, de Benedicto, iuxta Regulas Franciscanas, Dominicanas, Benedictinas, ex legendis Lombardicis, Promptuario Exemplorum, Rosario & stellario Mariali, libro Apum (rectius Gryllorum) meras fabulas, quibus Lucianum longo post se relinquebant intervallo, coxabant. Pios dolos: Dolos pietates scilicet. Ex quo surfure Cyniphes seu pediculi non cutem, ut in Aegypto, sed cor ipsum penetrantes, mortalium axillis subnascebantur. Confessionarii & Prædicantes (quos sic vocabant) ceu Muscæ circumstrepebant, & bombis bullarum suarum, tintinnabulis horarum Canoniarum & Missarum, precularum rosariorumque crepundijs, imò tinnitu exactorum tributorum & sancti Denarii, aures populorum omnium, plus quam Vulcanicis malleis obtundebant. Hinc Pestis æternæ mortis, bubones desperationum, ex dubitatione de salute oratarum, mentes conscientiasque hominum laceabant mace-

III. Plaga. rabant. Pontificius Bannus ceu grando & fulmen cœlitus emissum, omnes omnium Statuum ordines quatiebat. Et ne quidem ipsis Romanis Imperatoribus parcebat. Ita Ottonem quartum, Henricum III. Henricum V. Fridericum I. cum successore Philippo filio, Fridericum II. Conradum IIII. ἡμιδένος ἡρώας, potentissimos Cæsares, non tantum excommunicavit, sed & imperio deiecit Antichristus. Tanta erat vis & impetus tempestuosarum bullarum, ut si quis vel apicem ē bullis Papalibus raderet, statim incideret in Excommunicationis typhonem.

VII. Plaga. Monachi ut Locustæ, orco emissæ, totum mundum perrepebant, ut quidam Franciscanorum Guardianus de unico suo ordine professus fuerit, se per quadraginta provincias plus quam sexaginta millia nudipedum Monachorum in numerato habere. Quid numerassent reliqui Ordines obsecro? O immensum locustarum exercitum! ô densam

sam Scorpionum nubem. Nonne hinc ortæ sint tenebræ IX. Plaga.
 in terra? næ, plus quam Cimmeriæ, ut iam quid ius, quid
 fas, quid æquum, nondum dico, quid sit vera religio,
 ignoratum fuerit penitus, adeò ut hæc omnia etiam obnu-
 bilata & profundè sepulta delituerint in opaco unius Pa-
 pæ pectoris scrinio, ut de se primò gloriabatur Paulus II.
 Neq̃ percutiebat tantum primogenitos Papa, sed gladio X. Plaga.
 suo in totum terrarum orbem evaginato, nunc hanc nunc
 illam sanguinolentam excitabat cladem, vt ne angulus
 quidem esset orbis terrarum, ubi huius Percussoris gladi-
 us campos non dealbasset ossibus. Hæ erant illæ plagæ
 plus quam Aegyptiacæ, quibus Papa totum sibi mundum
 substraverat. Quis hic contra eat? Reges gentium?
 Quid Reges? qui omnes vasalli erant Pontificis. Im-
 peratores Romani? Sed vestigia Antecessorum illos ter-
 rebant. Concilia? Papa supra omnia Concilia est, &
 non potest à Papa ad Concilium, & ne ad Deum quidem,
 provocari, ut Pius, impiè in Concilio Mantuano decre-
 vit. Sacra Scriptura? Papa supra scripturam est, &
 Scripturæ iudex. Angeli? Papa imperare potest an-
 gelis. Ordo Clericis? Sed hi ut squamæ cohærent,
 stricto & haud interrupto ordinis nexu: Quicquid di-
 cit Papa, velint nolint, dicunt Cardinales. Quicquid
 illi; Archiepiscopi: quicquid isti; Episcopi: Ex quo-
 rum omnium arbitrio iam stantq̃ caduntq̃ fex Ordinum
 omnium, Canonici, Prælati, Abbates, Archypresbyteri,
 Presbyteri, Sacerdotes, Archidiaconi, Diaconi, Lectores
 Cantores, quid multis? Regulares irregulares, religiosi
 irreligiosi. Atq̃ hæc hominum portenta vinculis decre-
 torum & decretalium sic inter se erant compacta, coacta,
 conglutinata, ut imus cum supremo, & summus cum imo,
 caput caudæ nexu intermedio tam arctè cohærent, ut
 uno articulo sua sede moto, tota mundi machina moveri
 videretur. Non Dædalum dixisses hanc *αὐτόματορ μηχανήν*

Regni Pontificij, sed Satanam ipsum omnium Architectonum architectonem in infernali officina fabricasse. Magistratus Politicus nisi ad stupendum Pontificis velle, tanquam ad Gorgonis caput rigeret, remittebatur statim subditis fidelitatis iuramentum. Si subditi erant refractarii, pellebantur ab omnibus sacris.

Rebus his ita stantibus, quid Deus? Certè nisi minuta fuisset hæc potestas, ipsi cœlo bellum indixisset Pontifex. Quod ne fieret, constituit sacrosancta Trias, deponere potentem de sede, iuxta vaticinia longè ante à Christo Evangelistis & Apostolis edita. Expectabant desideratissime eventum vaticiniorum minores, ij maxime qui Reformationi instanti erant proximi. Et ut tantum de Centuria post Christum decima quarta dicam, bone Deus quot gemitus, lacrymæ, suspiria cum Prophetico Spiritu, prolata de mox mox detegendo Antichristo, qui Romæ sederet, audita sunt? Franciscus Petrarcha increpat servilem abiectionem Cæsarum; & insatiabilem libidinem dominandi contra, in Episcopo Romano damnat. Iohannes Hufs, anser, vaticinatur de Cygno, post decursum centum annorum venturo. Hieronymus Savanarola prænunciat, paulò post venturum Reformatorem, cui *σὺ γαρὼν* Hieronymus de Praga, mira *πᾶσι* taxat sedem Antichristi. Iohannes Purneus Anglus, Romam Diaboli prostibulum, & Antichristum Papam vigore vaticinij Apocalyplici cap. 17. deturbandum præmonet. Iohannes Ceisersbergius Maximiliano charus, septem annis ante, præsaga mente Reformationem prædicat, & cum longo suspirio optat, ut diem ipsius videre queat. Iohannes Hiltenius, quem Augustana Confessio Virum cordatè pium prædicat, Isenachi in carcere vaticinatus est, venturum post Annum sesquimillesimum decimum sextum, quendam, qui everfurus sit Monasteria funditus.

Non

Non addo plures vates & testes, habet aureum speculum
sat multos.

Age ergo quia stat divina de Reformatione sententia,
& designatus est annus, prodeat tandem Reformatōr no-
ster. Ecce prodit Anno 1517. Monachus quispiam,
Augustiniani ordinis, Doctor, iuvenis annorum triginta
quatuor, cui nomen est Martino Luthero. Quidē an
non Cardinalis est? an non iunus trium Patriarcharum?
an non Archiepiscopus? an non Princeps? Monachum
dico, natum humili loco, ex plebeis parentibus, ope, opi-
bus, autoritate omni, destitutum: illeille Thesibus suis
valvis templi aulici VVitebergæ ad Albim affixis, invo-
lat summum Pontificem, qui indulgentias suas, pro Maie-
state ea, quam Vicarius Christi, & Deus terrenus, habe-
bat venales, abundē exponebat sesquipedalibus bullis &
ampullis verborum, per emissarios suos, ex quorum grege
imprimis Tecellus erat, chlamydatus & loricatus miles
Papali maiestate, Gygas animo, lingua, calamo impudens,
mendacijs luxurians, Archiepiscoporum Moguntini præ-
sertim oculus: imò totius Hierarchiæ Romanæ & Impe-
rij Romani cliens. Quis tibi nunc sensus Luthere? Hic
me exclamare oportet: O mi frater, vade in tuam cel-
lam, & ora miserere mei Deus. Sic Crantzius cum pri-
mas Lutheri Positiones vidisset, dixisse fertur. Et Mo-
nachus quidam Bitterfeldensis cum easdem primus legis-
set, in risum versus, Eho inquebat, illēne venit, qui face-
re debet? Sed alea iacta est, cadat ut ut velit. Trium-
phandum est Luthero, aut moriendum. Papam Eccle-
siæ caput absolutum non agnoscere, Scripturæ, Concilij,
patribus subijcere, Indulgentias eiusdem ne pili facere,
extra Ecclesiam eliminare, & illis Scripturam opponere,
Aquinatem repudiare, paulò post Missam missam facere,
nonne id facinus funesta sit morte piandum? Terigit
enim Lutherus Coronam Papæ, & ventres Monachorum,
B 2 dicebat

dicebat Erasmus. Nam hi verè ventres erant, & sunt, ubi
ubi sunt, in quos illud Apostoli ex Epimenide torqueri si-
ne difficultate potest:

φεῦσαι αἰεὶ, μόναχοι, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαῖ.

Itaq̃ Lutherus tantum tentans piaculum, & crabro-
nes, quod aiunt, excitans, incidebat statim in Crabronum
aculeos.

Dicebat Xenophon ὁρῶδ' ἐγὼ ὅπσοι σφῆλαι
ἐξαίρετον βλάσθαι, ὑπὸ πολλῶν τυπτομένους. Video ego eos

qui crabrones eximere ab antris suis volunt, à multis cra-
bronibus feriri.

Proinde turma quædam horum Cra-
bronum, ex uno quasi specu, in hunc misellum Lutherum
irruebat.

Heu quantum stridebant, & aculeos acuebant,
Iohannes Eccius Theologiæ Doctor, Cochleus, Linda-
nus, Hosius, Campegius, Caietanus Cardinales, Hoch-

stratus Inquisitor hæreticæ pravitatis, Sylvester Prierias,
Palatij sacri Magister, Latomus, Erasmus, Storck, Emser,

Theologi Lovanienses, Colonienfes, Sorbona Parisiensis,
Quid Scholares narro? ipse Rex Angliæ Henricus Octa-

vus, aliq̃ Principes paulo post, in hunc Monachum Lu-
therum, calamos non atramento tantum, sed & rubrica

sanguinaria tinctos, stringebant. Quid verò hi omnes
in Lutherum quæso conferebant boni? Sanè multis il-

lum sputis, fannis, Sophismatibus, mendacijs, gravabant,
sed homo τεινάζωνος, ut palma, quò mage premebatur,

magis assurgebat. Chalybs erant hi omnes Lutheros;
Lutherus Cos; quo magis ergo feriebant, eò largius

ignem Veritatis eliciebant, Cos enim Scientiæ vexatio
est. Nam non tentatus qualia scit?

Sed principijs obstandum esse mox admonebat Leo-
nem X. eius nominis Papam, Maximilianus Imperator.

Currentem tu quidem. Literis ergo, dicto citius à Pon-
tifice ad Caietanum missis, Romam citatur Lutherus ad

Examen. Fridericus Saxoniz Elector b. m. Vmbra-
culum

culum Lutheri primum, iubetur hunc turbatorem illuc
emittere: Sed vos

Vivere qui sanctè cupitis, discedite Roma,

Cuncta ibi cum liceant, non licet esse bonum,

Ergo quia Romam ire & piè redire non dabatur,
sistere se cogitur Lutherus in Comitij Augustanis Caic-
tano. Quid multis? Lutheri sententia rejicitur, indul-
gentiæ confirmantur, secundum, tertium. Nihil profi-
cit hic Reformator Monachus; quicquid vel ad Leonem
X. vel ad Carolum V. Novum Cæsarem, vel ad status
Imperij, vel ad Episcopum Moguntinum, vel ad Mers-
burgensem scribit. Et contra quicquid illi rescribant,
Lutherus persistit, ut Herculis columna, in semel sua per
verbum Dei benè fundata sententia. Gliscit lux Veri-
tatis, aspirat lino fumiganti Spiritus sanctus, mox ignis è
fumo excitabitur. Sed ut suffocetur in primis favillis,
Leonis factio est, qui ob id pro Autoritate Apostolica
mandat Electori, ut libros Lutheri, quibus tam dira do-
gmata contineantur, præproperè comburat, & vel vita
Autorem mulctet, vel Romam captivum mittat. Satis
pro imperio. Quod quia declinat Elector, Lutherus à
Pontifice filius Satanæ proclamatur, libri ipsius Hæreseos
stigmatibus inuruntur, & à legatis Pontificijs tandem igni
committuntur. Quid contra Lutherus?

Tu quoque fac simile, sic ars deluditur arte. Quare
pari fervore & animi & foci, Bulla Pontificia nuperri-
ma, & Ius Canonicum, à Luthero in cineres vertuntur,
Hæc acta sunt ferè primi Triennij spacio. Multi multa
philosophantur de igni perpetuo & inextinguibili, ego
hunc ignem, quo Lutherus Decreta Pontificia primus
combussit, perpetuum dixerim esse & inextinguibilem.

Sed quid si facinus nimis præcox sit, de quo ratio red-
denda sit Papæ & Cæsari? Erit certè. Et iam tum
Comitia cogebat Carolus V Vormatiam, quò & Luthe-

rus vocatur, sub salvo conductu. Itur. Exigitur ibi, coram augustissima facie totius Romani imperij, Ratio librorum suorum à Lutherò. Iubetur reforbere errores. Errores nullos Lutherus noster agnoscit, nisi ex Sacra scriptura arguantur. Id verò admodum iniquum à *istius* videbatur Magistris nostris. Res iudicata erat, antequam diceretur causa. Lutherus Hæreticus est. Sed si accusasse sufficiat, quis innocens erit, dicebat Tertullianus. Trevirensis Episcopus & Principes alij haud malè cupientes, ut opinabantur, Lutherò Syrenes sunt, qui blandè canunt, vt mutet sententiam in gratiam Cæsaris: ad quorum cantilenam, in extremis procellis Argonauta noster positus, aures obstruit, & neq; amore neq; amaro se ad latum patitur moveri unguem. O constantia! Iccirco iam vadat & valeat Lutherus, & dicat quemlibet esse fabrum suæ fortunæ.

Carolus pro Officij sui ratione, ut persuasus erat, adiungit Ecclesiastico banno Politicum, & proscribit Lutherum, interdicit aqua & igni, addit diras, proclamat incarnatum Diabolum, Hæreticum desperatum, contumacem, & ob id omnibus illum quacunq; ratione & modo excindendum propinat. Memorabile & ingens facinus, quo Carolus tantopere demulsit Leonem, ut favorem, quo olim Gallia Regem præ Carolo fuerat prosecutus, in hunc Imperatorem converteret. Hic iam videtur mihi aliquis acclamare illud à Iesuita affixum Epigramma, novum id sanè, sed & Vetus:

Vtere iure tuo Cæsar, servosq; Lutheri

Ense, rota, ponto, funibus, igne, neca.

Nullus dubita. Si quid Ensis Cæsaris, si quid rota Romana, si quid pontus, si quid funes, si quid ignis possunt, id omne plenis plaustris, plena manu, plenis velis ad hoc

hoc Excommunicationis geminæ tonitru, in Lutherum
 eiusq; affeclas conferetur. Sed quare fremuerunt gentes,
 & populi meditati sunt inania. Astiterunt Reges terræ
 & Principes convenerunt in unum, adversus Dominum
 & adversus Christum eius. At qui habitat in cœlis, ir-
 ridebit eos, & Dominus subsannabit eos. Lutherus
 igitur fulmine utriusq; banni petitus, non tactus est, sed
 cum Elia, Elias alter, ad declinandas lesabelis furias in E-
 remum, & cum Iohanne, qui Domitiani sævitiem fugie-
 bat, in Patmum se recepit. Delituit ibi, sed non diu:
 Vbi ubi enim erat Reformator noster, diu latere neq; po-
 terat neq; debebat, adeò ut vel ipse Diabolus in sui perni-
 tiem per Carlstadianam Iconoclasiam turbas dans VVite-
 bergæ, elicuerit derepente Lutherum, inq; Academiam
 post paucos menses retraxerit. Lutherus VViteber-
 gam reversus longè ardentiori Zelo, quam unquam ante,
 impulsu Spiritus sancti, causam Dei contra Antichristum
 agere incipit, cui iam adstipulantur Vrbes, Aulæ, oppi-
 da, tota VVitebergenſis Academia, Viri ad miraculum
 docti, Schurphius, Philippus Melanchthon, Iustus Ionas,
 Nicolaus Amsdorpius, Bohemi qui hucusq; Hussiticas
 reliquias sinceriores asservârunt, & multi alij, qui abiectis
 Compedibus Babylonicis, undatim affluebant, Iacobus
 Faber Stapulensis, Doctor Bugenhagius Pomeranus,
 quos honoris gratia nomino, quibus cum cæteris, Luth-
 erus, ut, Tobias Iunior, collyrio librorum suorum oculos
 linivit, ut albugo ex oculis illorum, quasi membrana ovi
 egredereur. Etiam non vnus Lutherus, sed & cæteri
 Operarij vineam Domini colebant una opera: Lutherus
 plantabat, Melanchthon rigabat, Iustus Ionas putabat,
 Amsdorpius propagabat, Iohannes Dulcius & Pomeranus
 pampinabat, Deus largiebatur incrementum. Fer-
 vebat opus.

Quid

Quid vero adversarij; id quilibet vestrum vel per suspicionem conijciat, nec enim possum, ut quidem vellem hic Carbasia Orationis meae expandere, etiam si mihi linguae sint centum, vobis aures ducentiae, ut ego multa simul dicere vos multa simul capere possitis, singula persequi. Quicquid enim quicquid Infern⁹ in intimo omnium Abyssorum risco habebat reconditum, id omne ad unum Dei Evangelium retundendum, frangendum, conculcandum, eructabat. Pontifices, quorum alter alteri succedebat in locum, succedebant sibi invicem in malitiam. Haec Regula luvris Pontificij est. Quid Leo egerit paulo ante monuimus, & ut uno repetam verbo, Leo in hac causa fuit & Leo & κυνολώπης, sic enim apud Aristophanem quidam dicitur. κυνολώπης seu Vulpes erat quoties blandiebatur astuto animo Carolo V. tantum in perniciem Evangelij; Vulpes item erat quando Electori adulabatur, mittendo Rosam auream, tantum in perniciem Evangelij. Canis erat cum canina mordacitate & impudentia allatrabat & lacerabat libros omnes, qui antequam ederentur, non fuissent lecti ab Inquisitoribus Haeticis. Leo erat rugiens, qui circum ibat Ovile, quarens Lutherum quem devoraret. Sed tandem, ut erat leo κυνολώπης, ingressus ut vulpes, dominatus ut leo, mortuus est ut Canis, vigente vivente Luthero.

Succedit Adrianus, qui etsi vix annum agit in throno Romano, tamen ut nihil non agat, Ordines imperij Noribergae congregatos acriter arguit, quod obliti pristinae Virtutis & fidei, tantum facinus Lutheri approbent, Edictum Caesaris de extirpando Luthero despiciant, tantam rem tam negligenter agant, lus, æquum, leges omnes, specie libertatis Christianae projiciant, tamquam lente ad commune illud & domesticum incendium restringendum contendant. Eiusdem ferè sententiae literas ad Argentinensem mittit Senatum, & se nulli vel sumptui vel labori velle ca

velle ea in re parcere, aureis verbis per Legatos suos pollicetur. Et tandem, ne sicca morte descenderet ad Orcum Adrianus, per Hochstratum Inquisitorem nonnullos Neophytos in Belgico, Anglia & scotia, igni dedit. Et hinc, in medio cursu Adrianus corruit, Evangelium irruit.

Adrianum excipit Iulius Medices, omnium scelerum scelus, Spurius, Clementem VII. quasi minus clementem se appellans, qui ad Pontificatum venit, tanta Seniorum Cardinalium mœsticia, ut non multos post dies ex ægritudine animi conceptis morbis, Soderinus ipse & Crassus, itemq; Carvaial & Fliscus perierint, Paulo Iovio teste. *Lib de Vi-
ta Pomp.*
Proh Deum immortalem! Si Clemens VII. tam pestilens *Col.*
est, ut primo suo accessu, ceu Basiliscus quispiam, quatuor
eiusdem secum naturæ viros internecârit, quid ille non sit
facturus contra Evangelicos? Primo igitur inexplata
æstuans auri fame, omnes sibi subditos Ordines affligit, Sa-
cerdotes inusitatis decimis onerat, salaria in Gymnasiis
antiquitus ex certo vectigali liberaliter constituta libera-
lium artium Professoribus, cum perenni infamiae nota
subtrahit. Quare verò? Primò ut propriam patriam
Florentiam bello everteret Parricida. Secundò ut Luth-
eranum Dogma funditus extirparet. Pecunias ergo *vevga*
τωρ πρᾶχθέντων corradit per fas per nefas. Deinde Ca-
rolum ipsum invadit. Cur? quod VVormatiæ Luthero
fidem salvi conductus servasset, quod sterisset promissis,
quod Lutherum ibidem non sacrasset igni. Papæ: olim
puniebantur fœdisfragi, nunc Papa plectit fœdicolas. Por-
rò Campegium Legatum precio & precibus instructum
mittit blandè salutare & sollicitare omnes Principes, ut
Lutheranismū manibus pedibus comprimant conculcent.
Idem in Austriā & Vngariā contendit, ibiq; horribiliter sæ-
viendo, astipulatores Lutheri, gladio, flammis, urit, secat.
Qua sua intolerabili truculentia percussit vulgi animos,
ut præeunte Muntzero, ad arma ruerent, & cruentam mo-

verent seditionem, quod Bellum Rusticum vocamus, in quo plusquam sesquicentena millia hominum miserè mactati sunt. Hoc sanguine, quem sitierat hæcenus, inebriabat se Clemens. Monetam cudit, ad prodendum animi sui inexhaustum virus in Lutheranos hac inscriptione, Ego dormio & cor meum vigilat. Idem paulò post fædus init cum Gallo, quod Ligam vocant, contra totum Imperium Germanicum: Excommunicat Cæsarem, movet ipsi bellum, tantum ideò quod Carolus non videretur sat truculentus in Lutheranos. Pax cum Cæsare rursùm. Sed hac conditione, ut Lutheranos radicitus averruncet. Suscipit conditionem Imperator, facit votum. Sic inflamat Imperatorem Pontifex. At verò in medijs his flammis & furore cogitur, quamvis lividis admodum oculis, intueri hic Papa, Augustanam Confessionem feliciter edi, & fœdus Schmalcaldicum pangi, rumpantur ut ilia Papæ, Et rupra etiam sunt Papæ ilia, interq; imēnsos cruciatus imi ventris inedia perit. Quo pereunte, non peribat tamen Dei beneficio Evangelium.

Mox renascitur novum Hydræ caput Paulus III. qui tubam belli Germanici inflatam semel, inflat denuò, increpat Cæsarem desidiæ & socordiæ, cum tamen nullum aliud restare intelligat remedium quam urere, secare. Sed & iste colligitur raptim ad inferos, & eo ipso tempore quo moritur, ut sanctis angelis negotium facesseret, ne sibi morituro adessent, in Anglia mille quingentos & quadraginta sex Martyres mares & fœminas comburi facit, cum quibus dum negotium est Angelis, Lemures, cum Paulo quod agant, sat habent.

Post illum Iulius III. sanguinolentum suum in Lutheranos pectus, Moneta sic notata, prodidit: Regnum quod mihi non servit, peribit. Post hunc Marcellus petente Carolo & Ferdinando sumptus bellicos contra Turcam; prius extirpandos Lutheranos, qui Turcis longè peiores essent.

essent; reddidit. Sic iudicat ille; sic iudicarunt omnes, quotquot in hunc usque diem Cathedram Romanensem occuparunt. Et hi posteriores tres cum successore Pio IIII. Concilium Mantuæ primum, postea Vincenti, tandem Tridenti celebrarunt, in quo nihil laude dignum præstiterunt, quam ut in propria causa iudicarent, & parte altera non audita, infantes crudeli sed bruto Anathemate ferirent. Quorum omnium crudelitas tantò erat periculosior, quod ipsum Imperatorem, nescio an potius vi quam fraude, manciparent iugo potestatis Cathedralis, cui currenti subinde calcar addebant Mastigia. Proinde Imperator nunquam non legebat comitia, in quorum omnium & singulorum actibus, primum semper locum obtinebat Consilium religionis, de extirpando Evangelio, & vindicando Papatu. Sæpe Diabolus induebat hic pellem leoninam, sæpe assuebat vulpinam.

Nam initio hoc erat admodum periculosum, quod minima Electorum Imperialium pars adhærebat Evangelio, Cæteri Imperatori astabant. Itaque exhibita iam Confessione Augustana & Imperator & reliqui Ordines, decretum contra Electorem Saxonem & paucos alios Protestantes, edunt minis & periculis æstuans. Brandenburgicus sic fulminabat: Nisi pareant, fore, ut reliqui ordines omnia Cæsaris gratia velint atque faciant, iam enim data fide promississe, fortunas omnes, sanguinem ipsum, atque vitam, Cæsari se communicaturos. Bona verba quæso. Ad tantas minas quid nostri? Nostri, corda animante Luthero, dicunt: Spes nostra sola, CHRISTVS solus: idque Cæsari regerunt.

Vide autem, quid fecerit hæc immota in Christum fixa anchora? Non confudit sperantes. Quandiu enim Lutherus à primo exhibitæ Confessionis Augustanæ articulo in vivis superfuit, solus habenis precum suarum & Ecclesiæ, cohibuit impetum tam Imperatoris quam Ponti-

ficis, ne res in nervum belli crump̄eret. Sicut enim fluctus maris rubri, ad soliditatem saxi stare iubebantur, & populo Israhelitico transeunti cedere loco; ita Deus Oceanum æstuantis imperij Romani sindebat, ex hac parte furentibus Politicis, ex illa Ecclesiasticis, interim sicco pede, medium mare transeunte Ecclesia. Post Comitia Augustana, quæ sequebantur Spieræ, Ratisbonæ, VVormatiij habita, quid volebant præcipui, quam & Turcam & Protestantes (idem enim illis erat sectari Mahometem & confiteri Christum) excindere? Proficiebant, Deo retardante nihil. VValdenses eo ipso tempore plusquam belluina feritate laniare poterant in Gallia, Lutheranos in Germania non poterant, quicquid etiam molirentur portæ infernales. Pontifex Paulus etsi celebraret Comitia, tamen tam erat belli Lutherani cupidus, ut auxilia promitteret, peditum millia duodecim, equites quingentos: tantum ut inflammaret animum Cæsaris ad Martem. Quid? quod & Monachus quidam Franciscanus habita solenni ad Cæsarem Carolum, Ferdinandum Regem, Cardinalem Farnesium, Episcopum Augustanum, Granvel-
 ,, lam concione, sic fuerit debacchatus: Potentissime Cæ-
 ,, sar: quid cunctare? itan' officium tuum facis? Nimis
 ,, herclè diu cessatum est. Iam pridem oportuit rem esse con-
 ,, fectam. Ornavit te Deus ingentibus beneficijs, teq̃ con-
 ,, stituit Ecclesiæ Romanæ propugnatorem: quapropter
 ,, macte sis, exere vires tuas, & pestiferum illud genus homi-
 ,, num tolle è medio, nefas est eos diutius intueri solè. Neq̃
 ,, vero dicas te facturum, iam enim iam inquam fieri id
 ,, necesse est. Eho, quidnam ille videtur vobis dicere?

Ferte citi flammæ, date tela, expellite CHRISTVM.
 Dicite auditores, agitne hic Monachus Satanam, aut, an
 agit hic Satanas Monachum? Estne hic Monachus filius
 patris Homicidij, aut pater patris Homicidij? Ego hic iu-
 dicium

dicium interponere nequeo. Hoc autem certò scio, ab illo temporis momento exarsisse bellum Schmalcaldicum. Quod, quamprimū Lutherus beatè excesserat, erumpebat in manifestas flammās. Sic cūm Luthero die Concordiæ defuncto, extinguebatur Concordia Imperij.

Et nunc ô Cœlum ē terra, Papa & Imperator conspirant in unum, in Panoletiriam pulilligregis. Reginam pecuniam Papa bis centena millia florenorum subministrat, & Exercitum Italicum, Duodecies mille pedites, quingentos equites mittit in menses sex: Ceditq; Imperatori dimidiam partem omnium reddituum Ecclesiasticorum & Monasticorum in Hispania, quorū summa in quinque tonnas auri excrevisse dicitur. Quid vis amplius? Habes stupendam Antichristi prodigalitatē, non ad comprimendos Protestantes, id enim verbis negabant, sed ad restituendam & vindicandam libertatem Germaniæ, & coercendos turbatores pacis, & defendendos pacis studiosos. Dulcis fistula, sed aucupum. Et ne ullum scelus intentatum relinquerent, puteos & fontes Germaniæ inficiebant per suos emissarios, ut vel sic Protestantes ē medio tollerent. Farnesius ex Italia ad bellum Germanicum contendens, dixisse fertur: Se tantam esse daturum stragem per Germaniam, ut in Lutheranorum cruore vel natare possit ipse equus.

Scribant, rescribant, hortentur, dehortentur hīc Elector Iohannes Fridericus, illic Landgravius Hassiæ, scribant quicquid velint, stat sententia: peribunt. Imò illis ipsis interdicitur aqua & igni, proscribuntur. Miserrum. Sed hoc miserrum est, quod Executio committitur non hosti Ecclesiæ, sed hospiti, non inimico sed Amico, non peregrino, sed vicino, sed cognato: idē sub hac specie, quia religionis causā hīc non ageretur. Miserrimum autem erat, quod fædere nonnulli exciderent, & votum

Evangelio datum retractarent perfidē. Totā Germania ardet bello civili, plus quam civili. Velitatur ex utraq̃ parte. Sed quid loquor? aut ubi sum? Elector saxonie improvisa pugna, sine pugna, dum sacrae Concioni assidet, superatur, vulneratur, & captivus sistitur Carolo. Quem sic Imperator excipit: Nunc ergo tibi sum Cæsar? accipiam te pro merito. Lapides videbatur loqui Carolus.

Hæc est illa dies, qua Solis aspectus valde tristis, obscurus, pallidus, & veluti caligine quadam circumdatus stetit, ita quidem ut pleriq̃ longissimè à Saxonia remoti, in Germania, Gallia & Britannia, ignari quid ageretur, iudicarint magni aliquid portendi. VViteberga Vrbs, Schola, Cæsari se tradit. Quis hic non gemat, Fortunam pessimam in causa optima? O Sybilla Ducissa, tu quando pro marito Electore captivo, Cæsari supplex ad pedes iacebas, & pulla veste, profusis lacrymis, pro salute tui heri rogabas, tecum in uno pulvere iacere videbatur misera Ecclesia. Nunc ergo, ô satis est, satis est! Quid fatiſ? Etiam Landgravius, turbator scilicet, in eandem cōſciendus est custodiam pariter. Sed non pari vi bellica, verum lenocinijs verborum & aucupio. Nam Hæretico fidem servandam non esse, improbus Antichristi rugitus est. Invitatur hospitaliter, hostiliter capitur.

O martyres Iesu Christi, ô Principes afflictorum, ô duces Confessorum fidei, ô Comites Veritatis, ô signiferi sanctæ crucis. Quid hic iam vobis spei videtur amplius Auditores, cum duo illi præstantissimi Heroes, Patroni Evangelicæ Veritatis paterni, sunt in compedibus? Nihil. Nonne nunc necesse sit expirare planè Veritatem Evangelicam? Necesse est. Sanè si hic de hominis causâ fuisset actum, actum fuisset de salute. Nam post hunc Martem, arte cœpit insuper agere Satanas. Cudebat

Cudebat enim per suos Vulcanos Pflugium, Sidonium, Agricolam, librum quendam, quem INTERIM appellabant, librum ex corrupto & integro compositum, Nugigerulum, hunc qui non reciperet, idem quod hactenus diximus pateretur belli exitium.

Displicebat hic liber Pontifici, displicebat & parti sinceriori. Ita fit, ut qui calidum & frigidum uno ore spirant, invisi sint & satyris & hominibus.

Sed ut ut hic liber displiceret Pontifici, efficiebat tamen, ut nescio quo perplexo fato, post interiectas varias Tractationes novum succenderetur bellum: cuius initium à Magdeburgensibus fiebat, proculdubio extendendum in cæteros, nisi fata obstitissent. Magdeburgenses obsidione cinguntur, premuntur, anguntur à toto Romano imperio.

Vnamne Urbem tantam vim sustinere potuisse? Sustinuit quamvis ægerime admodum, sustinuit tamen, & Executorem banni, Coriphæum belli, Ducem Megapolitanum ducit captivum. Faustum diem! Hoc enim subito periculi remedio, subita salute, meliusculè religio habere cœpit.

Salve Magdeburgum, Idea Constantiæ, Pietatis oculus, filia Ecclesiæ germana, militantis Virtutis exemplar augustum: tu quæ à Virgine nomen habes, virago es, & virgineam servasti castimoniam, quam sincerè, tam viriliter. Deus enim in medio tui evigilabat tandem, atq; tolerabiles monstrabat vias, qua restituere paci.

Sed interim tamen, hoc adhuc vulnus sentiebat Ecclesia, quod vterq; Princeps in compedibus erant, & quidem alter ille Landgravius contra datam fidem. Quid sit? Attendite. Deus imperatori novum facessit negotium in Gallia, ut quod ageret haberet plus satis. Interea afflatu suo divino armat nonnullorum Principum, & quidem eorum, (quorum auxilio & fide in superioribus ma-

bus machinationibus usus fuerat Cæsar) pectora, ut tandem sepulchris & abiectis omni arte, precio, precibus, nisi aliter vellet Imperator, Marte utrumq; Principem liberarent. Votis aspirat Deus. Et tandem armis extorquent liberationem utriusq; Principis, solvuntq; captivitatem quinquennalem bonis avibus; restituunturq; & Elector & Langravius Ecclesiæ, Reipublicæ, Populo, liberis, patriæ, uno eodemq; mense, bidui duntaxat unius intervallo. Insper & Passavij Pax religionis religiosa religiose statuitur: O insperatum, & unione signandum diem, tam candidum, tam preciosum! Caucasus sit oportet, qui hic non lætetur: cæcus, qui hic non agnoscat singulare Dei miraculum, quo ut socios Danielis in Camino ardenti, Danielem inter leonum rictus, conservavit hos Evangelicos Duces.

Quantum heu quantum contra stridorem & ciulatum putas Gryllos infernales edidisse tum temporis? Mirum si non statim coacto senatu Princeps demoniorum, in hæc verba eruperit. Quia hac non successit, alia tentanda est via. Pax religionis conculcanda, laceranda, pessundanda est. Id decretum fuisse apud inferos, Anni subsequentes statim reddiderunt testatum in terris. Bellis enim hisce sopitis, & extinctis iam turbatoribus Regni, alia Ecclesiam adortus est via Satanas. Et quia pulvis armamentarius erat exhaustus, pulverem atramentarium inter Doctos & Theologos dispergebat, atq; inter Academias vicinas primum, Lipsensem, Ienensem, VVittebergensem, per nonnullos Cadmaeos fratres, plus quam Thyesteæ excitat odia. Non fuit, me CHRISTE, hoc bellum minoris periculi, quam exhausta bella, Schmalcaldicum, Magdeburgense, Mauricianum contra Cæsarem, & Marchionis Alberti tumultus contra Episcopos. Hoc bellum literatum aut periculosius erat, aut æquè damnosum.

sum. Quid enim, si hic Schismaticos omnes, quos Satanas, vel statim ad initium sanioris doctrinæ, vel inter tumultus bellicos, vel paulo post egurgitavit, & nunc hic nunc illic, ima summis, summa imis, permuravit, & quorum interventu cursum Evangelij quasi remora detinere annixus est, dicam, nonne exhorrescas? Farinæ istius fuerunt Carlstadius & Zuinglius Sacramentariorum Coryphæi, Anabaptistæ, Enthusiastæ, qui Schuencfeldio præfide utebantur, Antinomi Veteres, Novi, Osiandristæ, Adiaphoristæ, Synergistæ, Substantialistæ à Flacio Illyrico orti, Stancaristæ, Maioristæ. Taceo hic Antitrinitarios qui revixerunt in Transylvania, Lithvania, Polonia, qui sunt Gregorius Pauli, Valentinus Gentilis, Franciscus Davidis, Georgius Blandrata, Adamus Neuserus, qui Neuserus sic scripsit propria manu Constantinopoli D. Stephano Gerlachio, qui *αὐτοβύλαρον* servat: Nullus nostro tempore mihi notus factus est Arianus, qui non antea fuerit Calvinista: Servetus Blandrata, Paulus Alciatus, Franciscus Davidis, Gentilis, Gribaldus Sylvanus & alij. Igitur qui sibi timeret ne incidat in Arianismum, caveat Calvinismum. Sic ille. Sed hæc obiter. Taceo hic Apostatas Staphylum, Franciscum de Spiera, Pistorium, Streuberum, & infinitos alios, item Franciscum Puccium, qui Epicuræo more, symbolo habent, Pro honore & divitijs Deum, religionem, patriam, parentes flammis dare: Quid? nullam curare religionem. Qui licet nec interse, nec per omnia cum Pontificijs consentirent, habebat tamen Romana Ecclesia in hac Paropside dulce obsoniū.

Et quod gravius erat, iam in dies successu annorum Monachi quidam novi, qui à Iesu Iesuitas, cum a Laiola rectius se Laiolitas nominassent, novum Satanæ excrementum, assurgebant, hominum genus turbulentum, & Sophisticum, qui lyncei alienorum viciorum observatores, caninis dentibus & virulentis calamis

mox hæc mox illa arripiebant, radebant, radebant quicquid
puræ religionis erat obvium. Hi impostores tripliciar-
te illustres sunt: I. Scholasticam inventutem melleo felle
in suas partes vocando, lactando, abducendo. Deinde
Bibliothecas involando, sacrosancta Patrum Scripta cor-
rumpendo, & infinitas Periodos, Veritatem Evangelicam
redolentes, obliterando, expungendo, eradendo, delendo
spongia. Testem hic indicem Expurgatorium voco. O
crudele Falsi Crimen. Terriò Aulas Regias ducales, ex-
plorando, turbando, prodendo, & ad nutum Pontificis,
cuius εὐνοῖα sunt ὄψατα, ut Aristoteles de servis dicebat,
etiam Reges invisos occidendo. Fidem faciunt Guil-
helmus Parrius, Iohannes Clemens, Parricidæ Iesuitæ.
Sed quid ago, quod omnes Iesuitarum Artes ad tria redi-
gere conor capita, nondum millesimam dixi partem? Si
tamen multa paucis licet dicere, sic de illis dudum cecini:

Seducitor Succo; Gallo sicarius; Anglo

Proditor; Imperio explorator: Davus Ibero;

Italo adulator; Mendax Indis & ab Indis;

Belgarum lanius: Dixi teres ore S V I T A M.

Hi sunt nostri fundi calamitas. Et si sine lacrymis pos-
sem, narrarem multitudinem sanctorum Martyrum, qui
vel consilio vel applausu horum Iesuitarum morti sunt tra-
diti. Sed nec possum id sine lacrymis, neque possum id
per temporis angustiam, numerus enim maior assurgit,
quam ut pronunciari possit. Dicam tantum quid qui-
dam Theologorum nostrorum observârît. Memorabile
est, quod is ab Anno 1550. usque ad Annum 80. ex indi-
cibus sanguinarijs, in inferiori Germania, Gallia, Anglia,
Italia, Hispania religionis ergo trucidatos collegerit, No-
vies centena millia hominum, Inter quos fuerunt Trigin-
ta Novem Principes: Centum quadraginta Octo comi-
tes: Ducenti triginta quinque Barones: Ex nobilitate

nati,

nari, Centies quadragies septies mille, quingenti & octo-
decim. Plebani sunt cæteri. At verò quotnam my-
riadas & Chiliadas hominum ab Anno usq; decimo septi-
mo elapsæ Centuriæ, quo Ecclesia primò reformari coepit
usq; ad Annum quinquagesimum, & postea ab Anno O-
ctogesimo usq; in hunc diem numerabis? quis supputabit
omnes ense, rota, igni, palis, fumo, hastis, prunis, undis,
restibus, tormentis, cruce, cultris, veneno, vinclis, virgis,
exilio, fame, sclopetis, securi, concisos, contractos, ustos,
affixos, fumigatos, confixos, ustulatos, submersos, stran-
gulatos, laceratos, suspensos, excoriatos, extinctos, ligatos
cæcos, proscriptos, exhaustos, traiectos, truncatos?
Sed ne sic quidem interimi poterat Ecclesia, affligi pote-
rat. Sanguis Martyrum semen est Christianorum, in-
quit Tertullianus.

Atq; ut patientia vicimus persecutiones, ita constan-
tia vicimus discordiam, atq; tandem post multam quorum-
dam literatorum velitationem, (de illis tantum sermo mi-
hi est, qui Augustanæ Confessionis socij esse volebant,
cæteros nihil moror) aurea pax iterum refussit. Excita-
vit enim Deus illustres Heroas & Principes, qui re ad æ-
quilibrium per præstantissimos Theologos revocata, im-
mortale opus Formulæ Concordiæ, (qua Augustanam
Confessionem repetebant, & deterfis errantium opinionū
scorijs pristino nitori restituebant,) ediderunt, & ad latus
senescentis Ecclesiæ sanctè fideliterq; deposuerunt.

Tantæ molis erat Christi reducere gentem. Di-
scite hinc Auditores agnoscere, summam Dei Providen-
tiam, qua nihil tam mali evenire sinit, quin eliciat inde
aliquid boni: Omnipotentiam qua frenare potest recal-
citrantes Tyrannos, inq; gyrum cogere: Misericordiam,
qua etiam his ultimis mundi fecibus Antichristum reve-
lare, & Ecclesiam suam Apostolicæ restituere voluit nite-

læ tutelæ: Iusticiam in pœnis hostium Evangelij: Fortitudinem Spiritus sancti in Martyribus, qui læticia animi, Evangelij causa passi sunt: Sapientiam, quæ hinc splendidissimè elucet, quod Evangelium suum Deus noluerit (quod potuisset utiq̃) summa rerum pacisq̃ abundantia & quiete in Mundum edere: aut potentia, auctoritate & humanæ sapientiæ præsidij armare, sed per os infantium & lactentium magnam hostium stragem dare, contra nitentibus & dira molientibus etiam portus inferorum, consilijs, Concilijs, astu, fastu, arte, Marte, vi, fraude, melle, felle, minis, carnificinis, pace, face, proditionibus, persecutionibus, honore, amore, cruore, precibus, precio, & nullis non machinationibus, quas qui dicere velit, ipsius Satanæ ingenium & mille nocendi artes describat, necesse habet.

Quæ omnia Dei miracula, quorum centesimam partem vix attingere potui, qui diligentius fuerit meditatus, si Confessionem fidei nostræ nondum agnovit, agnoscet ex hac liberatione & conservatione divina Ecclesiam nostram germanam Apostolorū filiam: Si verò *δυσόληψος* iam est, confirmabitur in fide amplius, nisi planè sit *ἀναίσθητος*, *ἀνόητος*, perversæ & everse mentis. Habes Providentiam, Omnipotentiam, Iusticiam, Fortitudinem, Sapientiam Dei in facto, quid vis amplius? In fide, habes post superstitiones, pium cultum; post Traditiones, Sacram scripturam; post bellum, pacem; post discordiam, concordiam; post persecutiones, Halcyonia; post vulnera, emplastrum; post tenebras, lucem; post nubila, Solem, quid vis amplius? O Papa, ubi nunc est aculeus tuus? O Antichriste ubi est tua victoria? Banni fulmen quo olim tonabas, Brutum à Rege galliæ & alijs contemnitur. Gregorij 14. sacra bulla, qua eundem excommunicabat, per Carnificem igni sacrata est. Jesuitæ Hispanicæ factionis caput & sicarij, è gallijs & Anglia exterminantur. Mari excipi-

excipiebantur nuper, qui marina bella movent. Belgæ in multos se contra Inquisitionem Hispanicam defundunt annos. Pudet ipsos Pontificios detectorum pudendorum Antichristi hætenus. Evangelicum Dei verbum etiam in ultimam Thulen Islandiam propagatum est. Deo autem gratias, qui nobis dedit victoriam, per Dominum nostrum Iesum Christum. Quapropter pro felici sequentis anni secularis auspicio in honorem Dei nostri cum Psalmista sic iubilemus.

Iubilante Deo omnis terra : servite Domino in læticia. *Psalm. 100.*

Introite in conspectu eius, in exultatione.

Scitote quoniam Dominus ipse est Deus, ipse fecit nos, & non ipsi nos.

Populus eius, & oves pascuæ eius : introite portas eius in confessione, atria eius in hymnis : confitemini illi.

Laudate nomen eius : quoniam suavis est Dominus,
in æternum misericordia eius, & usq; in generationem,
& generationem Veritas
eius.

D I X I.

Errata.

B. 2. ver. 8. num,
ibid. v. 14. habebat,
ibid. fac. 2. ver. 27. feriebant
C. 4. ver. ult. (& quidem
Lectur cætera annotet.

Dialogisticum Viatorium,

Pro
Contententibus, ad Annum Iubilæum,
Romam.

*Vid Romā portas? Aurū. Quid at inde reportas?
Plumbum. Quis reddit plumbea? Papa pater.
Aurea cur plumbo commutat? plumbea namq; est
Mens populo, fraudes qui nec olet nec odit.*

*Cur Bullam indigitat diploma? quod omnia verba
Quæ dat, sint bulla ter leviora levi.*

*Cur Bullam signat piscinum rete? quid illud
Mirum? Piscatur Papa salo atq; solo.*

*Sed cur piscatur? Petrus piscator in undis
Olim erat, an non est ille propago Petri?*

*At cur non pisces piscatur? namq; Staterem
Haud patulo pisces amplius ore gerunt.*

*Quid capit in terris? Animas non captat, at aurum.
Vnde hamus? solitas necit in ore nugas.*

*Quid perages Romæ? exsolvam me Hydrope Crumena.
Quid disces? cordes, supra nefanda, dolos.*

*Quid novi erit Romæ? in rubro Jesuita galero
Bellarminus ibi conspiciendus erit.*

*Illenc Cardineus pater est? Sic fama ait. Vnde id
Promeritus? mendax quod fuit arte vaser.*

Anne